

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP/I- 612-08/12-06/0276
Urbroj.: 532-04-02-02/2-12-1
Zagreb, 27. studenog 2012.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, NN 151/03 i NN 157/03, Ispravak, NN 87/09, NN 88/10) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske (NN 37/01), donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da **običaj uskrsnog pucanja streljanja iz pištola u Kostelu** ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 2. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje pojedinaca, grupa i zajednice koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem stručnih skupova, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem kao i primjerenim dokumentiranjem u svim oblicima i načinima suvremenog bilježenja;
- promicati funkciju i značaj dobra u društvu, te uključiti zaštitu dobra u planirane razvojne programe
- senzibilizirati javnost i podupirati zaštitu i očuvanje dobra kako bi se izbjegla opasnost od nestajanja, uništenja ili komercijalizacije dobra.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicione matriće i pojavnosti.

3.

Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovog rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

4.

Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Običaj uskrsnog pucanja streljanja iz pištole u Kostelu podno starog grada – kaštela Kostelgrada tradicija je temeljena na usmenoj predaji lokalnog stanovništva. Posjednici krapinsko - kostelgradskog vlastelinstva od 16. st., plemička obitelj Keglević od Bužina uz obitelj Sekelja, i većinu velikaških obitelji, imala je vlastite naoružane postrojbe. Vlastelinski banderij (straža) feudalne obitelji Keglević (homines, familiares et homines) bio je primarno lociran u kaštelu Kostel, zapovijedao je plemič (kaštelan, kapetan), a u njoj su služili ljudi različitog društvenog statusa (libertini, predjalci i dr.) i činili su jednu od tri grupe stalno zaposlenih osoba na

vlastelinstvu. Svoj banderij Keglevići su, između ostalog, koristili i pri sudjelovanju u proslavama crkvenih blagdana i običaja toga kraja. Tako su i na slavljenju uskršnjih blagdana članovi banderija imali dužnosti pucanja iz oružja u slavu Isusovog uskrsnuća i čuvanja Isusovog groba. Tradicija proizašla iz tih povijesnih okolnosti ostala je duboko ukorijenjena kod stanovnika Kostela i, u skoro nepromijenjenom obliku, opstala do današnjih dana. Običaj uskrsnog pucanja *streljanja*, od priprema do zadnjeg dana pucanja na Bijelu nedjelju, dio je originalne tradicije i predanja stanovnika Kostela.

Isprobavanje *pištola* i kupljenog, a prije izrađivanog baruta *praha*, započinjalo je, kao i danas, na Cvjetnu nedjelju, tjedan dana prije Uskrsa. Sve do kraja dana Velikog četvrtka obavljaju se posljedne projere funkcionalnosti i servis *pištola*, nabavlja se barut, a poneki *streljači* i danas pripremaju pomaći barut *delanac*. Još početkom 20. st. nije bilo moguće kupiti barut (zbog slabe mobilnosti i kupovne moći), te se barut radio isključivo kod kuće. Recept se prenosio iz koljena na koljeno, a komponente (sumpor i salitra) su bile dostupne iz lokalne staklane. Ugljen se pravio na domaćinstvu, a štapin *cinder* nabavlja se iz lokalnih ugljenokopa. Bilo je natjecanja čiji je barut kvalitetniji, a to se primjećivalo kroz jačinu pucnja.

U Kostelu je od začetaka običaja postojalo nepisano pravilo u koje se vrijeme smjelo pucati. Na Veliku se petak, iz poštovanja prema Isusovoj muci i smrti, ne *strelja*. Na Veliku se subotu do dvanaest sati popodne također, ne puca. U subotu popodne bio je običaj pucanja od kuće do kuće, tako da se krenulo od prve kuće i grupa je postajala sve veća, veselija i bučnija sve do posljednje kuće u selu i to se obično završavalo u noći uz pjesmu i prepričavanje uskrsnih dogodovština. Tako je bilo do organiziranog početka uskrsnog slavljenja, odnosno do 90-tih 20. st. Danas, na Veliku subotu u jednom od tri naselja Kostela (Kostel, Kostelsko, Bregi Kostelski) započinje se s organiziranim okupljanjem, naizmjence svake godine. U organizaciju su uključeni svi mještani. Nakon što zapovjednik izda zapovijed za prvi pucanj, započinje *streljanje* koje traje do sedam sati popodne. Tada svi *streljači* u procesiji ili mimohodu kreću prema crkvi. Svaki *streljač* nosi *pištolu* u desnoj ruci.

Na večernjoj misi, koja započinje u osam sati navečer obredom blagoslova vatre, blagoslivljuju se svi *streljači* i *pištrole*. *Streljači* tijekom mise čuvaju Isusov grob. Nastavak je to tradicije koja govori da je grof Keglević slao svoje naoružane vojnike u crkvu Sv. Mirka da u uskrsno vrijeme čuvaju Isusov grob.

Na Uskrs, u pet sati ujutro bude se *streljači* u svim naseljima i bregovima Kostela, te počnu pucati iz *pištola*. Na taj način pozivaju mještane na sudjelovanje na jutarnjoj misi. Prije masovnog korištenja automobila kreirale su se procesije sa pojedinim bregovima prema crkvi Sv. Mirka, a pratilo ih je *streljanje*. Danas su procesije automobila do crkve koje također prati *streljanje*. Misa započinje u šest sati svečanom procesijom svih sudionika. Djekočke u bijelom nose „nebo“ s kipom Blažene Djevice Marije s Djetetom, dok se pjevaju uskrsne pjesme, a žene nose košare s hranom na posvetu (u prošlosti kada je prolazila procesija sa blagoslovom hranom, *streljači* su posebno glasno pucali jer su se htjeli dokazati pred ženama i djekočkama). Za to vrijeme članovi udruge, obučeni u svečane odore, i gosti, drže počasni špalir dok procesija ne završi, a četiri člana drže počasnu stražu kod Isusovog groba u crkvi. Ostali *streljači*, postavljeni na mjestima za *streljanje*, prate procesiju *streljanjem iz pištola*. Nakon procesije svećenik odlazi sa župljanim (uglavnom ženama, jer muškarci *streljavaju*) u crkvu u kojoj održava svetu misu i blagoslov hrane.

Nakon što procesija završi *streljači* odlaze do mjesta za *streljanje*, u dvorištu župne crkve, osiguranom za gledatelje određenim mjerama sigurnosti koje se uvijek poštuju. Zapovijed za *streljanje* daje zapovjednik, a *streljači* se na mjestu za *streljanje* poredaju u krug i *streljavaju* jedan nakon drugoga. Tendencija je da se *streljači* izmjenjuju te da je pucanje neprekinuto. Svaki *streljač* odgovoran je za svoju *pištolu* i puni je barutom neposredno prije i nakon izvođenja glasnog pucnja. Nakon završene svete mise *streljači* odlaze na druženje uz *streljanje* po okolnim bregovima. Na večernjoj misi sudjeluju svi *streljači*, drže počasnu stražu u crkvi za vrijeme svete miše, te *streljavaju* na, za pucanje, predviđenim mjestima. Večernja misa oduvijek je bila centralna proslava na koju su dolazili ljudi iz okolnih krajeva da prisustvuju pucanju. Za njih je to bilo interesantno jer su *streljanje* mogli doživjeti samo u Kostelu. Potrebno je naglasiti da svjetovne vlasti prošlih vremena nisu javno branile pucanje iz *pištola* iz poštovanja prema toj staroj tradiciji.

Između Uskrsa i Bijele nedjelje nema organiziranog *streljanja*. Na Bijelu nedjelju, završnu nedjelju uskrsne oktave, održava se sveta misa u kapelici Sv. Stjepana u Bregima Kostelskim. Tada *streljači* posljednji put *streljavaju*, te simbolički pospremaju *pištole*, „u kofer“ do sljedećih uskrsnih dana iduće godine.

Kostelska *pištola* ručna je naprava kućne radinosti, namijenjena isključivo izazivanju glasnog pucnja, konstruirana tako da ne može primiti cijeloviti naboj. Puni se kroz ušće cijevi količinom crnog baruta koja osigurava sigurno izvođenje glasnog pucnja, pali se kapislom, a zatvara biorazgradivim papirom. Sastoji se od drvenog kundaka *šifta* (izrađenog od orahovine, jasena ili trešnje), okova *ringa*, okidača mehanizma *pera*, cilindra *penčeka*, podloška za kapislu *pipice*, te mehanizma za aktiviranje kapsle *cijevi i ognja*. *Cijev* može biti bušena na dva ili tri *koljena*, ublaživača trzaja prilikom izvođenja glasnog pucnja. Za izradu *pera*, *ognja*, *ringa* i *cijevi* koriste se inox ili čelik, a za izradu *penčeka* i *pipice* koristi se kaljeni čelik. Za pravilno i sigurno izvođenje glasnog pucnja potreban je pripadajući pribor, koji se izrađuje od neiskrećeg materijala (drvno, sipas, titan, mesing), nabijač *laštuk* i čekić *kladivo*.

Današnje uniforme izrađene su po uzoru na uniformu Grofa Keglevića na slici koja se nalazi u Franjevačkoj crkvi u Krapini, te se u ovakovom obliku koriste od 2001. godine. U povijesnoj postrojbi Keglevićeva straža Kostel postoje dvije vrste uniforma i tri čina. Prva vrsta se sastoji od košulje, crnog gornjeg dijela, opasača, crvene pelerine, šešira s crvenom oznakom i čizama, a nose ju zapovjednik *nadkosteljan*, te *zastavničar*, čije se

uniforme razlikuju po oznaci čina. Druga vrsta uniforma se sastoji od košulje, crvenog gornjeg dijela, opasača, plave pelerine, šešira i čizama, a nose ju dozapoveryednik *kosteljan* i član postrojbe *dokosteljan*, te je također razlika samo u činovima.

Običaj pozivanja starih *streljača* na svečanu večeru na Veliku srijedu, da im iskaže zahvalnost za očuvanje tradicije, započeo je s osnivanjem udruge, a s ciljem prijenosa običaja i tradicija na mlađe generacije. Za udrugu je to od ključne važnosti jer su mlađe generacije nositelji aktivnosti udruge i važno je da uče od starijih. Svake je godine prisutno oko petnaest starih *streljača* i jednako toliko *streljača* mlađe generacije. Od 1996. godine u obilježavanju tradicije ovog kraja sudjeluju Dubrovački trombunjeri i „Požeška gradanska straža“. Gosti iz Požege pučaju iz topova, a gosti iz Dubrovnika iz *trombuna*. Od 2010. godine, na Veliku subotu, održava se i mimohod kroz Krapinu, te svečani prijem u uredu Župana.

Svi tradicijski elementi, poznati iz prošlosti, zadržali su se i danas. Jedino je obilaženja od kuće do kuće za Veliku subotu zamijenjeno otvorenjem „Kostelske Uskrsne pištole,,. Na području Krapinsko - zagorske županije tijekom vremena, osnovana su mnoga druga kuburaška društva koja *streljavaju* za uskrsne blagdane, no nemaju povijesnog uporišta za običaj, već su preuzezeli običaj iz Kostela.

Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu Ministarstva kulture na sjednici održanoj 18. svibnja 2012. godine ocijenilo je da običaj **uskrsnog pucanja streljanja iz pištola u Kostelu** ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra kako to definira Zakon o zaštiti i očuvanju kulturne baštine u članku 9. stavak 1. alineja 2. i 3.

Na osnovi predložene dokumentacije i iznesenih činjenica, a prema preporuci Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra na sjednici održanoj 22. studenog 2012. godine utvrdilo je da običaj **uskrsnog pucanja streljanja iz pištola u Kostelu** ima svojstvo kulturnog dobra.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavku 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavku 4. istoga Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara. Temeljem članka 16. stavka 1. istoga Zakona određuje se objava toga upisa u „Narodnim novinama“.

Sukladno članku 12. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske u roku 15 dana od primitka ovog rješenja. Žalba se predaje tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Povjerenstvo za žalbe, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno u zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavku 1. točki 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“, broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98, 66/99, 145/99, 116/00, 163/03, 17/04, 110/04, 141/04, 150/05, 153/05, 129/06, 117/07, 25/08, 60/08, 20/10, 69/10) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Krapinsko - zagorska županija, Magistratska 1, 49000 Krapina (s povratnicom)
2. Grad Pregrada, Josipa Karla Tuškana 2, 49218 Pregrada (s povratnicom)
3. Povijesna postrojba "Kostelska pištola - Keglevičeva straža Kostel ", Kostel 7, 49218 Pregrada (s povratnicom)
4. Muzej grada Pregrade „dr. Zlatko Dragutin Tudjina“, Trg Gospe Kunagorske 4, 49218 Pregrada (s povratnicom)
5. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb (s povratnicom)
6. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb (s povratnicom)
7. Etnografski muzej Zagreb, Trg Mažuranića 14, 10000 Zagreb (s povratnicom)
8. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Krapini, Magistratska 12, 49000 Krapina (s povratnicom)
 - Služba za pokretnu i nematerijalnu kulturnu baštinu, ovdje
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje